

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 12:30 uur d.d. 7 juni – 10:30 uur d.d. 8 juni

5.1.2e

Directie Communicatie

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 Zorgpersoneel dat terugblijkt op de afgelopen maanden 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders Apptestesters in Twente Mensen die twijfelen over een coronavaccinatie 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici Virologen Techjournalisten Bits of Freedom

Samenvatting

- Het nieuws dat de CoronaMelder deze week kan worden getest, door 1.500 inwoners van Twente, wordt breed opgepakt. Media beschrijven het 'hobbelige' proces dat ten grondslag lag aan de app en leggen vervolgens uit hoe de app werkt en hoe het testproces in zijn werk gaat. Diverse techjournalisten delen hun bevindingen over de app op Twitter. Hun eerste reacties rond de techniek zijn voorzichtig positief. Zowel de techjournalisten als Bits of Freedom uiten zorgen over het bestaansrecht van de app.
- In Op1 reageert RTL-techjournalist Daniël Verlaan op de app, die hij nu zelf mag testen. Over de mate van privacy zegt hij: "Als je kijkt naar wat het was... [de appathon, 'een fiasco'] dan is dit eigenlijk fantastisch. [...] Ik kan zeggen als nerd, dat die app echt goed in elkaar zit." Wel heeft hij vragen over wat voor precedent zo'n app schept, als je een overheidsapp op je telefoon zet en wat de invloed van de app is op sociale contacten. Ook noemt Verlaan het gegeven dat de server bij Belastingdienst staat 'een van de rare fratsen van de overheid'. Hij benadrukt dat het nog niet duidelijk is of de app gaat werken, epidemiologisch gezien.
- Bits of Freedom vindt het nog steeds een bezwaar dat de corona-app volgt wat je doet. "De app is een surveillance-middel, en het ministerie doet onvoldoende om het risico's af te vangen. [...] Er is ook een risico dat partijen met die data aan de haal gaan of dat de app verder wordt uitgebreid voor andere doeleinden."
- Naast de eerder gepubliceerde opiniepeiling, besteedt EenVandaag ook in de uitzending aandacht aan mensen die twijfelen over coronavaccinatie. Ruud Coolen van Brakel, directeur Verantwoord Medicijn Gebruik, snapt wel dat mensen twijfelen. Wel vreest hij dat de twijfel rondom vaccinatie groeit, naar mate de urgentie om te vaccineren afneemt.
- Emeritus hoogleraar vaccins, Ben van der Zeijst (tevens oud-topman RIVM), pleit ervoor om ook mensen zonder klachten te testen om het coronavirus te bestrijden. Volgens hem liggen er bewijzen, maar gelooft het OMT niet zo in asymptomatische verspreiding. Een gemiste kans, aldus Van der Zeijst, het Nederlandse testbeleid schiet te kort: Om grip te krijgen op het virus moet je kwetsbare doelgroepen actief testen.
- Volgens de Volkskrant 'erkent nu' ook de WHO (verwijzende naar de erkenning van het RIVM eerder) dat het coronavirus binnenshuis in de lucht kan blijven hangen. De krant verwacht dat de WHO voortaan zal aanraden om binnenruimtes goed te ventileren. De WHO benadrukt dat de afstandsregels nog wel moeten worden nageleefd en dat er meer onderzoek nodig is naar aerosolen, omdat definitief bewijs ontbreekt.

Karakterisering berichtgeving

- Het nieuws over de corona-app wordt breed opgepakt. De Volkskrant schrijft dat de grote vraag is hoeveel Nederlanders de app vrijwillig gaan gebruiken?'. NRC vraagt zich juist af hoe mensen om zullen gaan met de app en met eventuele waarschuwingen. Juist omdat dit nu niet duidelijk wordt uit de tests in Twente.
- Volkskrant, Trouw en FD blikken terug op de afgelopen maanden. Volkskrant interviewt twee inkoopers van medisch materiaal, Trouw interviewt een internist-intensivist. In FD komt een hoogleraar gezondheidszorg aan het woord. Allen hebben belangrijke lessen voor de toekomst, waarbij ook de overheid een rol heeft.
- Berichten over besmettingen in het buitenland blijven terugkomen. Trouw: Het aantal besmettingen wereldwijd blijft stijgen en daarmee de kans dat het virus terugkeert in landen waar het nu bedwongen lijkt.
- Media besteden aandacht aan de 'laatste dag van Van Rijn als inspringminister'.

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)*Slachtofferaantallen*

- Het aantal coronapatiënten in het ziekenhuis, is gedaald van 103 naar 94. Voor de tweede keer komt het aantal onder de honderd. Het gemiddelde ziekenhuis behandelt minder dan twee coronapatiënten.
- Twintig coronapatiënten liggen op de IC. Dat zijn er vier minder dan op dinsdag. Het aantal coronapatiënten op verpleegafdelingen daalde van 79 naar 74, meldt het Landelijk Coördinatiecentrum Patiënten Spreiding.

- Het aantal mensen dat met een andere aandoening op een ic-afdeling ligt, steeg juist. Het zijn er nu 576. Dat is een toename van 39 ten opzichte van dinsdag. In totaal behandelen de ic's 596 mensen.

Identiteiten

- De Israëlische minister van Defensie Gantz is uit voorzorg in quarantaine, omdat hij mogelijk contact heeft gehad met iemand die besmet is met het coronavirus. Gantz wordt momenteel nog getest.
- President Bolsonaro (Brazilië) is ervan overtuigd snel te herstellen, dankzij het middel hydroxychloroquine.

Informatiebehoefte

Welke informatievragen leven er bij getroffen?

- Via de social kanalen van minister De Jonge komen vragen langs over de app: 'Hoe meet de app precies en wat is de toegevoegde waarde?', 'Is de app echt niet verplicht?' en 'Waarom staat de app al stiekem op mijn telefoon?' Zowel kritische als positieve reacties onder het bericht over de app, steeds meer mensen verdedigen de app met juist goede inhoudelijke reacties tegen de inhoudsloze negativiteit. Op het bericht 'Nederland voor Suriname' reageren vooral veel mensen na de BLM discussies dat ze eerst voor racist worden uitgemaakt, maar nu wel mogen betalen. Mensen maken opmerkingen dat ze wel iets hadden willen doneren als ze de 1000 euro bonus al hadden ontvangen. Ook geven ze aan dat ze zelf al genoeg geldproblemen hebben.
- Via de social kanalen van VWS komen vragen binnen over mondkapjes in het ov; 'Moeten we ze niet overal gaan dragen in de 1.5 meter samenleving?' Veel negatieve reacties op de app en vragen als: 'Staat deze standaard op je telefoon?' en 'Komt deze er ook voor de smartwatch?'. Verder ook aandacht voor aanpassingen van de corona noodwet, lkzorg en tabaksdoden.

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- Volgens de Volkskrant 'erkent nu' ook de WHO dat het coronavirus binnenshuis in de lucht kan blijven hangen. Verwacht wordt dat de WHO voortaan zal aanraden om binnenruimtes goed te ventileren. 'De WHO reageert daarmee op het al maanden opstapelende bewijs dat het coronavirus in slecht geventileerde binnenruimtes soms ineens vleugels krijgt.' De WHO benadrukt dat de afstandsegels moeten worden nageleefd. Volgens de WHO zijn er aanwijzingen dat overdracht via de lucht kan plaats-vinden in drukke, afgesloten en slecht geventileerde ruimtes, maar dat definitief bewijs ontbreekt. Meer onderzoek is nodig.
- Europese Commissie mag de regels voor genetische manipulatie tijdelijk opzij zetten, zodat er sneller een coronavaccin kan worden ontwikkeld. Een meerderheid in het Europees Parlement heeft ingestemd.
- Vanaf deze week kunnen 1.500 inwoners uit Twente de corona-app 'Coronamelder' gaan testen. Het kabinet beslist half juli over de landelijke introductie van de app. Daarbij worden de uitkomsten van gebruikers- en veiligheidstesten en het advies van de Autoriteit Persoonsgegevens meegenomen.
- Tijdens de benefitavond 'Nederland voor Suriname' op NPO1 is ruim 500.000 euro opgehaald. Het programma trok 540.000 kijkers.

Buitenland

- Catalonië voert een algemene maskerplicht in, zowel voor binnen als buiten. Het masker moet worden gedragen totdat er een vaccin beschikbaar is. Ook Balearen voert een mondkapjes plicht in.
- In België lijkt de verspreiding van het virus niet verder te versnellen. De Belgische autoriteiten registreerden de afgelopen zeven dagen gemiddeld 85 nieuwe besmettingen per dag, hetzelfde als de week daarvoor.
- Duitsland maakt donderdag melding van 442 nieuwe besmettingen, waarmee het totaal verder stijgt naar 197.783. Het gaat om de grootste stijging van het aantal waargenomen coronabesmettingen in één week.
- Rusland heeft een nieuw antiviraal geneesmiddel goedgekeurd voor de behandeling van coronapatiënten. Onderzoek bij minder ernstige gevallen zou hebben aangetoond dat het medicijn zeer effectief de vermeerdering van het coronavirus afremt.
- Sint-Maarten heeft de datum waarop het Amerikaanse toeristen wil toelaten opnieuw verplaatst. Nu is de datum van 15 juli, naar 1 augustus verplaatst.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuigelijke waarnemingen)?

- In NRC het verhaal van Anna, die haar moeder, broer en oom in een week verloor aan Covid-19. 'Als er drie mensen uit een familie in dezelfde week aan dezelfde ziekte bezwijken, om wie rouw je dan het eerst? Wie mis je dan het meest?' In het artikel een korte beschrijving van de levens van de drie familieleden van Anna.
- Diverse techjournalisten zoals [Daniël Verlaan](#) en [Joost Schellevis](#) delen hun bevindingen over de corona-app op Twitter.

Interview inkopers Amphia Ziekenhuis

- De inkopers van het Amphia Ziekenhuis en de St. Anna Zorggroep hopen dat de coronacrisis een aanzet is tot het zelf produceren van medisch materiaal. Het werd pijnlijk duidelijk hoe afhankelijk Nederland was. Op uitnodiging van Volkskrant blikken inkopers Mario van de Sande en Joop Hamans terug op de afgelopen maanden, waarin al hun zekerheden ineens wegvielen. Hamans en Van de Sande vertellen over creatieve oplossingen en hoe ziekenhuizen hielpen. Achteraf kijken de inkopers met een goed gevoel op terug.
- Hamans: "Ik heb meegemaakt dat ze op de IC riepen dat ze niet verder konden als er niet snel nieuw materiaal kwam. Een paar uur voordat het echt op was stond de vrachtwagen te lossen. En dan moet je nog controleren of het materiaal wel goed is. Ik heb toen mijn stropdas afgedaan en geholpen met uitladen."
- Van de Sande: "Ik heb één keer meegemaakt dat we nog voor aantal uren FFP2-maskers hadden. Ik ben gaan bellen met degene die bij Roaz (Regionaal Overleg Acute Zorgketen) verantwoordelijk was voor die spullen. "Als jij mij niet kunt helpen, weet ik niet wat ik moet doen", zei ik. Een koerier kwam toen midden in de nacht met materiaal voor twee dagen. Ik besepte hoe kwetsbaar het lijntje was waarop we liepen."
- Over het Landelijk Consortium Hulpmiddelen zegt Hamans dat de overheidsorganisatie sommige leveranciers onder druk zette om uitsluitend aan hen te leveren. Daardoor kon hij er zelf niet terecht. En als hij bij het consortium aanklopte, kreeg hij soms te weinig. Hamans geeft aan dat het ziekenhuis toen maar zelf handalcohol is gaan maken. Wel zag hij mensen op de vloer zenuwachtig worden. 'Mensen moeten 100% zeker weten dat ze veilig kunnen werken'.

Welke geruchten worden genoemd?

- De verwachting in Den Haag is dat de nieuwe coronanoodwet niet voor 1 oktober in werking treedt, zo schrijft de Volkskrant. 'Als Nederland nog deze zomer met een nieuwe uitbraak van corona te maken krijgt, zullen de bestaande regionale noodverordeningen van kracht zijn.'

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Wat doen of laten getroffen en betrokken?

- De Portugese politie heeft zondag boetes uitgedeeld aan tientallen Nederlandse jongeren omdat zij de lokale maatregelen niet in acht namen en massaal op straat dronken.

Betekenisgeving

Welke oproepen worden gedaan?

- Curaçaose zorginstellingen hebben een open brief gestuurd aan de Nederlandse politiek met het verzoek geen bezuinigingen door te voeren in de sector. Volgens de organisaties zijn gesubsidieerde instellingen bij iedere bezuinigingsronde de klos en is er veel gekort de afgelopen jaren. Alsnog meer bezuinigingen worden doorgezet, vrezende ze "een ontwikkeling die dermate slecht uitpakt voor een grote groep van zorgafhankelijke personen" dat "de Nederlandse, welgemeende voedselhulp daarbij volledig in het niet valt."
- In het achtpuntenplan van de Vereniging van Innovatie Geneesmiddelen (VIG) pleiten zij ervoor dat Nederland het koppend hart moet worden van de medicijnindustrie in Europa. 'Nederland verdiende vorig jaar €8,2 miljard aan de export van geneesmiddelen. Dat kan volgens de VIG 'miljoenen meer' worden. "Ons land is de afgelopen jaren bij herhaling flinke investeringen in de geneesmiddelenproductie misgelopen omdat andere landen een beter aanbod deden. Zonde, omdat alle ingrediënten aanwezig zijn voor een bloeiende biotech- en geneesmiddelensector.'" Het plan wordt aan Mona Keijzer aangeboden.
- Internist-intensivist Eric van de Visse pleit voor 'gezond verstand-geneeskunde'. Het valt Van de Visse op dat vooral mensen met veel overgewicht (BMI > 30) tussen de dertig en de zestig met het coronavirus op de IC kwamen. 'Een Bourgondische levensstijl klinkt zo gezellig en onschuldig, maar duidt op risicogedrag wat het lichaam uiteindelijk zwakker en zieker maakt.' Het is volgens hem duidelijk dat patiënten met een metabool syndroom (orgaan schade door overgewicht, suikerziekte, hoge bloeddruk of hoog cholesterol) vaker ziek worden door minder weerstand, waardoor een ernstiger beloop van een longontsteking optreedt. Volgens Van de Visse moet er meer voorlichting komen over een gezonde levensstijl. 'De overheid zou deze taak meer op zich moeten nemen. Niet vrijblijvend, maar sturend.'

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- Emeritus hoogleraar vaccins Ben van der Zeijst en oud-topman van het RIVM pleit ervoor om ook mensen zonder klachten te testen om het coronavirus te bestrijden. Volgens Van der Zeijst zijn er feiten dat mensen positief kunnen zijn, terwijl ze (nog) geen klachten hebben. Maar willen leden van het OMT er niet aan. "Ik hoorde via-via dat een paar leden mijn stuk maar onzin vinden. Blijkbaar gelooft men niet zo in asymptomatische verspreiding. [...]"

- Deze week publiceert Ben van der Zeijst, na toetsing door collega's, een [artikel](#) in het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde. Daarin concluderen Van der Zeijst en co-auteurs dat het Nederlandse testbeleid tekortschiet: "We keken eens naar de besmettelijkheid, en dan zie je gewoon dat een boel mensen met het virus niet ziek worden." En dat is de gevaarlijkste groep: deze stille dragers spelen een onzichtbare rol in de verspreiding en vormen dus juist de groep die graag in de smiezen wil hebben, vinden deze deskundigen. Om echt grip te krijgen op het virus moet je ook kwetsbare doelgroepen – denk aan zorgpersoneel, bewoners van asielzoekerscentra, gevangenen en arbeidsmigranten – actief gaan testen. Dan spoor je mogelijke haarden eerder op."

Coronavaccin

- Kinderarts-epidemioloog Patricia Bruijning geeft aan dat er voorlopig nog geen vaccin is. Volgens Bruijning is de belangrijkste fase nu; het testen. Nadat studies bewijzen dat het vaccin werkt en veilig is komt het pas op de markt en kan het worden ingekocht. Bruijning verwacht pas ergens volgend jaar een mogelijk vaccin. "Het lastige is, is dat je niet ver in de toekomst kan kijken. Als een vaccin nu veilig is, zegt dat niks over de veiligheid over drie jaar. In de regel zien we vooral bijwerkingen van vaccins vlak nadat je ze hebt toegediend en de eerste periode erna". De risico's op schadelijke bijwerkingen zijn volgens Bruijning erg klein.
- Ruud Coolen van Brakel, directeur Verantwoord Medicijn Gebruik, snapt de zorgen wel die mensen hebben. Ondanks dat de ontwikkelingen nu snel gaan, is dit vaccin volgens Van Brakel niet nieuw: een aantal van de vaccins (tegen Sars) worden nu verder in ontwikkeling genomen. "Zo'n middel moet wel geregistreerd worden, zo gebeurt niet zomaar. De korte termijn bijwerkingen weten we waarschijnlijk wel, de lange termijn en zeldzame bijwerkingen helaas nog niet."
- Van Brakel vreest dat de twijfel rondom vaccinatie groeit, naar mate de urgentie om te vaccineren afneemt. Hij verwijst hierbij naar een onderzoek van de Erasmus Universiteit een maand geleden waar meer dan 70% aangaf zich te willen vaccineren mocht er een coronavaccin op de markt komen. Van Brakel vindt niet dat de vaccinatie op dit moment verplicht moet worden. Wel denkt hij dat het kan dat in de toekomst mensen die niet zijn gevaccineerd de toegang kan worden geweigerd bij een evenement.
- EenVandaag Opiniepanelistid Marc: "Ik ga niet het vaccin nemen, ik maak me namelijk ernstige zorgen over de effecten op langere termijn." Marc heeft slechte ervaringen met 'goed gekeurde' implantaten waarbij zijn vrouw zoveel bijwerkingen heeft gekregen dat zij nu invalide is.
- EenVandaag Opiniepanelistid René: "Nee ik ga geen vaccin nemen, ik heb niks tegen vaccinatie maar ik heb nu zoveel twijfels dat ik het niet doe. Ieder vaccin heeft een verschillende uitwerking op mensen en juist nu er zoveel druk staat op de ontwikkeling, vertrouw ik het niet."
- NRC vraagt zich af: 'Dienen inwoners uit arme landen als goedkope proefkonijnen?' Volgens politicoloog Irene Schippers (stichting Somo) is het belangrijk om vingers aan de pols te houden nu de zoektocht van een vaccin volop in ontwikkelingslanden wordt getest. Zo zijn er in het verdelen 'vreselijke' dingen gebeurd met het testen van nieuwe medicijnen en vaccins in Afrikaanse landen. Een voorbeeld noemt zij van een hiv-virus vaccin waarbij meerdere onbegonnen baby's onnodig besmet raakte met het hiv-virus. Schippers geeft aan dat er vooralsnog geen misstanden bekend zijn in die landen, echter wil dat volgens haar niet zeggen dat alles vlekkeloos verloopt. Het stoort haar dat AstraZeneca en de universiteit van Oxford vooralsnog niet aangegeven de resultaten van de tests in Zuid-Afrika en Brazilië met de rest van de wereld te willen delen.

CoronaMelder

- Bits of Freedom vindt het nog steeds een bezwaar dat de corona-app volgt wat je doet. Evelyn Austin (Bits of Freedom): "De app is een surveillance-middel, en het ministerie doet onvoldoende om het risico's af te vangen. [...] Er is ook nog een groot risico dat er toch partijen zijn die met die data aan de haal gaat of dat de app steeds verder wordt uitgebreid om het voor andere doeleinden te gebruiken." Bits of Freedom wil een wet die de privacy beter waarborgt en te voorkomt dat de data wordt gebruikt door andere partijen.
- Lisette van Gemert, hoogleraar gezondheidstechnologie en coördineerde de testen van de Universiteit Twente onder 48 proefpersonen vorige week. "Wat mij opviel bij deze test, is dat veel mensen vaag iets over de app hadden gehoord, maar niet precies wisten hoe het zat. En als ze al iets hadden gehoord, was dat vaak negatief. Wel zag Van Gemert dat de meningen positiever werden als mensen de app op hun telefoon hadden staan en uitleg hadden gekregen. "Onze conclusie is dat de app makkelijk te bedienen is, maar dat het ingewikkelder wordt als mensen in de app moeten melden dat ze positief getest zijn." Volgens Van Gemert is hierbij een belangrijke rol weggelegd voor de GGD. Die moet dus goed worden voorbereid.
- Uit het onderzoek komt verder naar voren dat jongeren met een lagere opleiding twijfelen of ze de app zullen gebruiken. Deze groep geeft ook vaak aan dat ze zich niet zullen laten testen en sommigen willen de

melding van een mogelijke besmetting zelfs weg swipen. "Vergeleken met andere groepen wisten zij minder zeker of ze de app ook zelf gingen gebruiken", aldus Van Gemert.

- Van Gemert vindt het belangrijk dat er tussen nu en het moment van lanceren een publiekscampagne wordt georganiseerd. Daarbij moeten er volgens haar ambassadeurs worden ingezet die kunnen helpen bij het creëren van draagvlak. Bij jongeren kunnen dat bijvoorbeeld influencers zijn.
- Arnold Bosman, vreest dat je altijd een deel van de bevolking mist, omdat niet altijd een smartphone heeft of bereid is op de app te downloaden. "Zo'n app kan nooit de enige oplossing zijn. Maar stel dat je 20 procent van de ontmoetingen in kaart kunt brengen, dan scheelt dat de GGD's al ontzettend veel werk."
- Arts-microbioloog Marc Bonten (UMC Utrecht) denkt dat de overheid niet te lang moet wachten met het beschikbaar stellen van de app. "Hoe meer mensen meedoen, hoe beter. Ik denk dat de je de app nu moet gaan uitrollen, zodat er langzaam ervaring wordt opgebouwd en mensen eraan kunnen wennen."
- Techjournalist Daniël Verlaan zit bij Op1 om het over de corona-app te hebben. Verlaan vergelijkt de persoonscode met een 'digitaal kenteken'. Verlaan noemt 'een van de rare fratsen van de overheid' dat de server bij de Belastingdienst staat. Hij noemt het zowel op 'technisch' als op 'medisch' gebied een 'rare keuze'. Over de mate van privacy zegt de techjournalist: "Als je kijkt naar wat het was... [de appathon, 'een fiasco'], dan is dit eigenlijk fantastisch. [...] ...ik kan zeggen als nerd, dat die app echt goed in elkaar zit. Privacyvriendelijk... écht anoniem, maar dan kom je op heel wat andere bezwaren waar normaal geen aandacht voor is; Wat voor invloed heeft het op onze maatschappij?" Verlaan legt uit dat de app werkt op een bluetoothtechnologie gemaakt door Apple en Google. Volgens de techjournalist geven we op deze manier een bepaalde macht (over de volksgezondheid) weg aan deze techreuzen. Daarnaast vraagt hij zich af wat voor precedent zo'n app schept, als je een overheidsapp op je telefoon zet. Een derde punt waar hij zich zorgen over maakt is de invloed van de app op sociale contacten (daar zou nog geen onderzoek naar gedaan zijn). "Allemaal vragen waar nog geen antwoord op is." Daarna benadrukt Verlaan ook nog even dat we nog niet weten of de app [epidemiologisch] wel werkt. Verlaan sluit af met: "Als deze app maar 100.000 keer wordt geïnstalleerd is dat een faal voor de overheid."
- Op Twitter geeft Joost Schellevis aan dat de app feitelijk nog niks doet om dat de app nog geen ontmoetingen registreert. Schellevis geeft aan dat hij dat gegeven 'even had gemist' voordat hij ging testen.

Context

- Nieuwsuur besteedt aandacht aan de kritiek die de Amerikaanse president Donald Trump heeft op de WHO. Volgens Nieuwsuur is Trump niet de enige die kritiek heeft. 'In de grootste gezondheids crisis sinds lange tijd laat de WHO grote steken vallen. De VN-organisatie is te traag, geeft achterhaalde adviezen en houdt China te veel de hand boven het hoofd, zo klinkt het.' Volgens deskundigen is de situatie eerder omgekeerd. "Het Westen heeft de hele WHO de laatste twintig jaar gefinancierd", zegt Remco van de Pas, internationale volksgezondheidsexpert. Ook de Canadese professor Kelley Lee zegt dat de laatste decennia juist het Westen de richting van de WHO grotendeels bepaalt. "Het is interessant dat men de WHO nu verwijt beïnvloed te zijn door China. Als je terugkijkt, heeft de VS veel meer invloed gehad op veel van de programma's waaraan de WHO nu werkt." De ruzie tussen China en de VS over de WHO baart Lee zorgen. "Ik vind het ook een zeer slechte timing. We zitten echt midden in de ergste pandemie van deze eeuw. En dan hebben we het over het ondermijnen van de organisatie terwijl we 'm juist zouden moeten versterken."

Hoe wordt er naar de overheid gekeken?

- Volgens Pauline Meurs, hoogleraar bestuur van de gezondheidszorg zijn er twee belangrijke lessen te trekken uit de crisis. 'Eerste les: wat in crisistijd goed werkt, kan in vreedstijd juist heel verkeerd uitpakken.' Nu de coronapandemie hier over haar hoogtepunt is, houdt de roep om centrale besluitvorming, meer overheid, meer standaarden en eenduidige regels aan. Een van de lessen van de afgelopen maanden is dat die veronderstelling niet opgaat. Want juist het fijnmazig netwerk van contacten en afspraken op lokaal niveau - tussen ziekenhuizen en huisartsen, en verpleeghuizen en ziekenhuizen - heeft bijgedragen aan goede opvang en behandeling van covidpatiënten. Tweede les: 'Tijdens een crisis worden trends die er al waren uitvergroot. Dat werkt twee kanten op: wat al goed was wordt beter, wat niet goed was wordt slechter.' Positief noemt ze het 'praten over de dood' dat er mede voor heeft gezorgd dat de druk op de ic-capaciteit werd verlaagd. Negatief noemt ze de dominante positie van het ziekenhuis en het gegeven dat verpleeghuizen te weinig in beeld waren. 'De ironie wil dat we zogenaamd alles deden voor de meest kwetsbaren, terwijl zij en hun verzorgers aan hun lot werden overgelaten. Laat dat de harde les zijn'.